

199 20

॥ श्री जयनारायणाय नमः ॥

श्री मेघ स्तुति.

— ००० —

स्त्री प्रसिद्ध कता
नाशय अलाल मोतीलाल क्षत्री
आमडावाड.

दांहरा.

“मेघरायने मनववा, करुं प्रार्थना आज;
दास करी दुर दिलथकी, दया करो महाराज .
प्रणवितार्थे.

आवृत्ति १ ली प्रत (१०००).
(अंशकतांमे सन ६८ स्वाधीन राज्याछे)

— ००० —

आ पुरतठ आमडावाड पाई अभां हिलेअछु
प्रसभां महेताछु पीतांभरदारना भकानभा
परेल नेशंभरुणअओ छीयुं.
संवत १९५५—सने १८६६.

किमत ०—१—६.

પ્રસ્તાવના.

આ સૃષ્ટિમાં માણસ પ્રજા પંખી જીવ જંતુ ઇત્યાદી સર્વ પ્રાણીને વરસાદની ધણી જરૂર છે વરસાદ શિવાય કોઈ પણ પ્રાણી જીવી શકતું નથી. જેમ પોતાનો જનુનીનું પચપાન કર્યા શિવાય કોઈ પશુ બાળક ઉછરી શકતું નથી, તેમ વરસાદ વગર સર્વ પ્રાણી જીવો શકતાં નથી. માત્ર બંનેમાં ત-ફાવત એટલોજ છે કે માના પચથી ફક્ત બાળકજ સંતોષ પામે છે અને વરસાદથી આખી સૃષ્ટિ તૃપ્ત થાય છે. આ પાસો ઇત્યાદિ સર્વ વનસ્પતિ વરસાદ વગર ઉત્પત્ત થઈ શક્તી નથી. વરસાદના પાણીથી જેટલો પાક થાય છે તેટલોજ પક કુવા અથવા નદીના પાણીથી થઈ શકતો નથી પણ પ્રથમ તો વરસાદ ના હોય તો નદી સરોવર તળાવ કુવા ઇત્યાદી સર્વ સ્થળોમાં પાણી ક્યાંથી ભરાય? તે સર્વ સ્થળો સુકાઈ જાય તેથી તેને કાંડે ખેતર હોય તેને પાણી પાવાનું મળે નહિ એટલે અનાજ મુદસ થાય નહી. દોરદાંકરને પાણી પાવાના સાંસા પડે. વરસાદથી સરવનું ભડું થાય છે. જો વરસાદ ન થયો તો સમજવું કે દેરાની દશા માઠી આવો. દોરદાંકરનાં ભાગ્ય પરવાયાં એમ સમજવું. ઉપરની બાબતો ઉપર મનન

(૨)

કરતાં વરસાદ એ ઘણી કીમતી ચીજ જણાઈ આવે છે. અને
જે હથેરની કૃપા આપણા ઉપર હોય તોજ મેહ આવે છે.

જ્યાં સુધી છોકરો નાનો હોય ત્યાં સુધી તેનો બાપ
તેનું ભરણપોષણ કરે છે અને તેને માટે ખાવાપીવાનો
બેઠતો બંદોબસ્ત કરે છે ને વર્ષાસણ મોકલે છે પણ જ્યારે
તે મોટો થાય છે ને દુરાચરણી ને કુઆલનો નીકળે છે ત્યારે
તેનો બાપ તેનાપર ચીડાઈ વર્ષાસણ પાછું ખેંચી લે છે ને
તેની દયા માઠી થઈ જાય છે. અને જે સારાં નીપજે છે
તો તેનું તે જરૂરી રહે છે તેમજ જ્યાં સુધી આપણે અવઢીત
કર્મો નથી કરતા ત્યાં સુધી પરમેશ્વરની પુરણ મેહરખાની
આપણા ઉપર રામજની પણ જ્યારે આવી રીતે થાય ત્યારે
તેની મેહરખાની આછી થઈ તે ખુલી રીતે દર્શાવી આપે છે:-

આ ગ્રંથ માત્ર મેં મારી કિંચિત બુદ્ધિ-
થી અને મારા વિદ્વાન મિત્રોની સહાયતાથી અને મારા
મનની મનોવૃત્તિથી ઉઠાકેરાવાથી મેં પ્રકટ કર્યો છે. તેમ
મને પિંગળ, માત્રા મેળ કે ગદ્ય પદ્યનું કંઈ પણ જ્ઞાન ન
થી, માટે વાંચક સજ્જનને જે જે ભુલો માલુમ પડે તેમણે
તે ભુલો મારી હાંસી યા નિંદા કર્યા શીવાય સુધારી સ્પષ્ટ
વાંચવા તસ્દી લેવા કૃપા કરવી. લી૦ શેવક

ક્ષત્રી નારાયણ મોતીલાલ.

શ્રી જયનારાયણાયનમઃ

શ્રી મેઘસ્તુતિ.

(રાંવત ૧૯૫૫ની સાલમાં વરસાદની ઘણીજ તંગાસ
હોવાથી સર્વ દેવતાઓની સમક્ષ મેઘરાજને મનુષ્યાદી
વગેરે પ્રાર્થના કરે છે).

મગળાચરણ.

હાહડા.

પશુ પંખી મનુષ્યાદીને, મેઘતાણી ઉ આરા;

વૃષ્ટિ વિણ રૂષ્ટિ વિષે, સુન્ય દિસે ચોપાસ.

સુખદાતા અગાસુ શરણુ, હરકત હરણુ હરેકં.

(૪)

શુભ કરજે જન સર્વનું, ચરજ સુણી આ એક.

હાહરો.—સ્તુતિ ૧લી.

સર્વ પ્રજા—કરે સ્તુતિ પ્રભુ તુજતણી,

સકળ પ્રજા મળી આજ;

નમીયે સૌ પાચે પરી,

ધર દીસ દીનતણી વાજ. ૧

પાપ ધણાં કીધાં અમે,

આવ્યા શરમાઈ શણું;

રે'મ ધરો મન તાતજી,

નહિ તો થાશે મણું. ૨

તુજ વિણુ તાત ઝુરે સહુ,

ઘટે ન કરતું આમ;

કૃપા નિધી સૌ કરગરે,

દયા કરો ધનશામ. ૩

વૃષ્ટિ વિણુ સૌ સૃષ્ટિમાં,

ઝુરે અતિશય જન;

અર્કતાણા ઉકળાટથો,

દહન થાય છે તન. ૪

કૃષિ વર્ગથી કષ્ટ આ,

ખરે ન થાય સહન;

દયા થકી દીસને ભરી,

(૫)

દુઃખ ટાળો ત્રિભુવન.

૫

સંક્ષિપ્ત છંદ.—સ્તુતિ ૨૭.

જગતના ધણી, શીરોમણી તમે.

અરજ ઉર ધરો, નાથ આ સમે.

કંઠેર તાતજી, શીદને થયા.

તુજવિના સહુ, ટળવળી રહ્યા.

નદી સરોવરો, કુસુમ દ્રુમલતા.

સકળ તુજવિના, સુઝાધરે જતા.

તલસે તુજને, પંખી ને પરુ.

રાય તુજવિના, નહિ સુઝે કશું.

કૃષિ વર્ગને, કષ્ટ છે ધણાં.

સામુરે જૂવો, નાથ અમનણાં.

સકળ સૃષ્ટિનાં, કષ્ટ તું હરો.

અમ વિયોગોને, આવી ઝટ મળો.

મનહુર છંદ.—સ્તુતિ ૩૭.

રૈયત.— તમે મેઘરાજ, રાખો લાજવાજ ઉર ધરી;

અમ અનાથોના નાથ, પ્રાણો ભય ટાળજો.

સહુ પ્રાણીના શીરોમણી દયાળનાથ તમે;

દુખરાં નિવારી નાથ, સુખ શાતા આલજો.

સકળ મુદુખ પતિ તુજ વિણુ ઝુરે અતિ;

લાભ દરશનતણો, વિયોગીને આપજો.

(૬)

અરજ અંતર ધરી, હૃદય ઠામળ કરી;
દયા થકી દીલ ભરી, વે'લા વેહેલા આવજો.

માલીની છંદ.—સ્તુતિ ૪ થી.

માણીઆ—ઝટ ઝટ ઝટ આવો, મેઘરાજ પધારો.

રત રત રત લા'વો, આપીને દીલ હારો.

ભડ ભડ ભડ ચિતમાં, હાથ થાયે અમોને.

અતિ ધરી ઉર આશા, નાથ તલસે તમોને.

રાગ કટ્યાણુ.—સ્તુતિ ૫ મી.

(પ્રીયપતિ તમે ઝટ આવો આ સમે. અ રાહ).

સર્વ પ્રગ્ન—

જ્ય શીરોમણી છો જગતના ધણી અર્જ સર્વની સુણીને
ધર દયા ધણી. અ ટેક.

ધૃત સાકરને આંદો વસ્તુ તુજ વિણ મોંઘી થાય.

ભાજ પાલો વૃક્ષ લતાદી સર્વે સુકઠ જાય. જય૦ ૧

સરિતા સિંધુમાંથી વારી સોસાયુ નિરધાર.

કૃષિ વર્ગ ને માનવી રાધણાં તુજ વિણ કરે પોકાર જય૦ ૨

પશુ પંખી ખોરાકી વીણ સૌ ઝુરેછે અહિંઆંય

જગતપાળ ખાણકની વીનતિ, ધરજો અંતરમાંહ. જય૦ ૩

ભુજંગી છંદ.—સ્તુતિ ૬ થી.

રૈયત—સુણો પ્રાર્થના મેઘરાજ અમારી,

(૭.)

થયા શું વિમુખ નાથ ઉરમાં વિચારી;
તમે શ્રદ્ધિના પર કરો મેહરખાની,
નહિ તો પ્રજાની થશે હુણધાણી. ૧

ધરા પર પધારો તમે મેધરાજ,
સકળ પ્રાણીયોની રહે જેથી માઝા;
કઢી કાઢ કાળે ફેરે તાતણ તો,
પછીથી ગતિ થાય શી ખાળની જો. ૨

હજી રહેમ ધારો હૃદય માંહી ત્રાતા,
જીવે વાટ મળવા તુને ધરતી માતા;
મહા, દેવના દેવછો સુખદાતા,
પરી તુજ ચરાણે શીશુ શુભ ગાતા. ૩

નવીન રાગ.—સ્તુતિ ૭ મી.

કર્તા—અતુરરાય મન ભરાય જવ ધરાય ધીર. ટેક.
વાજ દીલ ઉતાર.

લાજ રાખ મારી તું,
લહે દયા દીલે પ્રભુજી.

જો દશા અમારી તું,

જગનના તું બહેમ ટાળ રીઝવ મેધ વીર. અતુર. ટેક.

વસંત તિલકા—સ્તુતિ ૮ મી.

ધરતી—વંદે સૌ તુજ પદે હું મેધરાજ,

(૯)

મેહેર કરી અમ ઘેર પધારો, ગુણ કદી ન બૂલાય.
દ્રુષ્ટિ કરો બહેલારે, અમની દ્રષ્ટિ કરી.

અરે મેઘરાજારે, માઝા રાખો મે'ર કરી. ૧

દીન પરદીન આલ્યા જાયે, મનડુ થાય ઉદાશ;
આકુળવ્યાકુળ ચિત્ત તો થાયે મળવા મન ઉલાસ.
વેહેલેરા પધારેરે, અતિ ઉર નેહ ધરી.

અરે મેઘરાજારે, માઝા રાખો મે'ર કરી. ૨

ધર ધંધામાં ચિત્ત ન ચોટે સૂનાં તુજ વિણુ રાય.
જ્ઞાસા ધણી અંતર ધારે, મળવા ધરતીમાય.

ખરે તુજ વિનારે, ધરાયે ન સાડી ધરી.

અરે મેઘરાજારે, માઝા રાખો મે'ર કરો. ૩

કાલાવાલા કરે જન મોટા, વિનંતી ધર તું ધ્યાન.
તુજને મળવા શ્રુષ્ટિ ઉપર થાયે ધણાં પુન્ય ને દાન.
શાણી સરકારેરે, નગરની ઉજાણી કરી.

અરે મેઘરાજારે, માઝા રાખો મેહેર કરી. ૪

તોયે પધાર્યા ન શ્રુષ્ટિ ઉપર તક જાયે નિરધાર.
ધાન્ય સકળ તો મોઘાં થાયે; દુખી થાય સંસાર.

નાથ નારાયણનારે, દયા કરો દુઃખ હરી.

અરે મેઘરાજારે, માઝા રાખો મે'ર કરી. ૫

(૧૦)

શારદુલ વિહિડિત છંદ.—સ્તુતિ ૧૨ મી.
કેતા.—

વાં ૩૫ વહી ગઈ નવ થઈ વૃષ્ટિ અરે શ્રુષ્ટિમાં.
૬ જગના કીરતાર સાર સધળો સખજ્યો નહિ દૃષ્ટિનાં.
હુડા કાખેર કાગડા કરી રહ્યા ઠકળાટ તારા વિના.
જનશે શું જીવ હાય જીવમ આશો જગના સકળ પ્રાણીના ૧
અસવારી રાજ્ય અદે તમતાણી આકાશ માંહી જહાં.
હાપાડી લેઈ જન્ય સૈન્ય સધળું પવન રાક્ષસ તહાં;
જો પવન જીતાય રાય તુજથી તો તો સર્વું કાર્ય જગુ.
નહિ તો છે કાંકાં સકળ જનનાં નક્કી તું મનમાં અમાણુ ૨
રાગ દાદરો.—સ્તુતિ ૧૩ મી.
(કાંતા શું થશે). એ રાહ.

રેયત.—

સકળ પ્રાણીનાં, તાત મન વિચારોરે; અરર હાય મન મુઝાય,
લાગે હાણ, નવ ખમાય વિરહ તાત તારોરે. સકળં ટેક.
અકળ છે ગતિ, સકળ નાથ તારોરે; વંદે આજ, દીનની વાજ
ધર મહારાજ, રાખ લાજ, પ્રભુજી તું અમારીરે. સકળં
ધારજ નવ રહે, મન વિશે લગારીરે. હે કૃપાળ, વંદે બાળ.
વિપત ટાળ, તું દયાળ, સંકટો નિવારીરે. સકળં
અરજ ઉર ધરો, રેહોમ દીલ ધારીરે, હે સાક્ષાત, પરમાત્મ.
સકળ સાથ, વંદે નાથ, વિનાંતી ધર અમારીરે. સકળં

છંદ હુવિમીત.—સ્તુતિ ૧૪ મી.

પ્રભ—

માતા તમે જન સર્વના આ અરજ ઉરમાં ધારજો,
દૃષ્ટિ અમીનો નાથ અમપર કરી કષ્ટ નિવારજો;
છે ગરજ તારી શ્રુષ્ટિમાં ધર અરજ દીલમાં તુ અરે,
વૃષ્ટિ કરો જો જગ વિશે તો કાંયે સઘળાનાં સરે. ૧

પ્રેમે પયારો નાથ બહેલા વાટ ધરતીમા જૂએ,
સૂઝે નહીકો કામ કરતું નિત્ય ખેડીને રૂએ;
જંગલ સકળ નિર્જન દીસે પશુડાં ખીચારાં ટળવળે,
હમેશ અત્રવારીવિના ઉદરમહિં ભરભર ખળે. ૨

આ મેઘરાજ મેહરખાની જો અમારાપર કરે,
નિશ્ચે સકળ જન પ્રાણીઓની માન માઝા રે' ખરે;
નહિ તો સરવની શી ગતિ થારો જગતના આપણ,
વૃદ્ધિવિના રૃષ્ટિતણા જનપર પડે સંતાપણ. ૩

મલિકા છંદ.

કવિ—

જળેજી જળેજી જળો ગણતાં, જળ એકજ જાતીતાણું જડશે;
જૂવો ખડુ કુલ જુદાંજ જુદાં, મલિકા નહિ જૂદી ચિતે ચડશે.
નથી પ્રભુ એ પણ નામ અપાર, અપાર પ્રભુ નજરે પડશે:
સદા સમજૂ જન તો સમજે, પણ ખૂડજ ઘાટ ઘણા ઘડશે.

(૧૨)

અરવિંદ મુખી છંદ.

રેવત— વિનતું પરી પાપ સદાય પ્રમુજ.

દીસો ખળવંત અતિરાય રાય.

દિલમાં ધરજે ઇશ તું વિનતી;

અમ સર્વ થકી નાહુ કષ્ટ ખમાય

વિ૦

ખળવંત દયાધર ખાળ પરેજ

ખરે ભયને વશ થઈ સદુ સાજ

વિનતી મમ અંતર માંહ્ય ધરી.

વૃષ્ટિ કરી આલ-ને દીલ દાઝ.

વિ૦

સ્ત્રી મંડળ— સ્તુતિ ૧૫ મી.

(સારં સારં રે સુરત રોહર મુંખઈ અલખેલી) એ રાહ.

વૃષ્ટિ કર જદુપતિ નાથ, મેહર કરો ઝઝા.

ટેક.

વિનવે સૌ જોરી હાથ, કર અમને રાજ.

પશુ પંખી ઇત્યાદી પ્રાણી, ઝુરે અતિરો રાયરે;

કમળા કર સિંહુ સરિતામાં, નિત્ય નિત્ય નીર સુકાય. મેહર. ૧

કૃષિ વર્ગ તો અતિ કષ્ટાયે, થાયે અતિરો દુઃખરે;

કે, દીનના આ રાય નગુણા શીદ થયા વિમુખ. મેહર. ૨

ધરતીમાતા વાટ જૂવે છે હરનીશ અતિ રીખેછેરે;

વિરહ અમુને અતિ વસમો લાગે, રાત દીવસ પિડે છે. મેહર. ૩

માનુની સૌ લખી લખી તુજને, વિનવે શ્રી જુગદીશરે;

નારાયણ પ્રભુ ચરણે આવી, ચરણે તુજને શીશ. મેહર. ૪

રામગ્રો.—સ્તુતિ ૧૬ મી.

(વૈદરભી વનમાં વલવલે) એ રાહ.

હાય હવે નથી સૂઝતું, થાયે અતિ ઉચાટ.

જગતપતિ જમ તાતજી, જીવે સૌ તારી વાટ. હાય. ૧

વૃષ્ટિવિણુ આ શ્રુષ્ટિ તો, દીમે સુન્ય ચોપાસ.

દીનપર દીન વિતે અતિ, લોક ખનિયા ઉદાશ. હાય. ૨

સરિતા સરોવર સિધુમાં, ન મળે નીર તલ ભાર.

દોરદાંકરને ભાખર વિના, ભુખથી દુઃખ અપાર. હાય. ૩

નગરવાશી ઉદાસી થયા, નહિ દેખી તુજ મુખ.

સુખ જાયે દુઃખ થાય છે, આમ થયા શું વીમુખ. હાય. ૪

રંક ભૂખે મરતા ખાહ, સહુ સાથ અનાથ.

રાત દીવસ તન તરફડે, સામું જીવે જગતાત. હાય. ૫

ઝાલપાલો પાણી વિના, રાય સુકાઈ જાય.

અન્ન વિના જન જગતના, કહોને શું ખાય? હાય. ૬

ભાસ્કરના જ્વરથી ખરે, થયાં દીલ દહન.

ધમધોર નભમાં થાય. જ્યાં, કરે જંગ પવન. હાય. ૭

વાયુ થકી વાદળ તારું, દળ વિખરાઈ જાય.

ખિંદુ ખરેખે ચાર ત્યાં, તેથી ભુખ ન હોણાય. હાય. ૮

સમીર જે પ્રભુ તુજ થકી, ખંધ થાય તમામ.

! સકળ માણીની કલપના, થાય પૂર્ણ ધનશામ. હાય ૯

આથા ગોડી.—સ્તુતિ ૧૭ મી.

કમળા પતિ કષ્ટ કાપો, કૃપા સિંધુ.

જુદમ સહન ન થાય અમોથી

નાહક શીદને સંતાપો, કૃપા સિંધુ.

કુર થયા નાથ અમપર આઝા

એવાં કર્યાં છે શાં પાપો, કૃપા સિંધુ.

મેહપતિ મે'ર કરજે આઝી

ખમિ ન શકિયે પરિતાપો, કૃપા સિંધુ.

ખાળક સરવે લગી લગી વિનવે

અમને સુ આશિષ આપો કૃપાસિંધુ.

ગરબી.—સ્તુતિ ૧૯ મી.

ચંદ્રવદની રમવા રજની આવો હોતે ઝટ પટ છાંડો

ખટ પટરે નેહો નૃત્ય કરો. ટેક.

ભોમે ભો લાગે પ્રભુ અમને,

શું કહીએ ખાડું તમને વિનતિં ધરનેરે. નેહો

બુધે બુદ્ધિ ક્યાં ગઈ તમારી,

હરનીશ જપે મોસારી નારી સારીરે. નેહો

ગુરુએ ગુણુ કરો અતિ અનંપર,

અરણ ગરણ તું ધર વીર પુરંધરે. નેહો

(૧૫)

શુકર શું કરજા તલસાવો,
નાથજી વહેલા આવો શીઘ્ર શરમાયારે. નેહું
શનિશ્વરે અતિ હર રહે મનમાં,
વિરહ અગન છે તનમાં આલવ લાગુમારે. નેહું
આદિતે કર કષ્ટ નિવારણ,
હે જગપતિ જગ પાલણુ નાથ નારાયણુરે. નેહું

રાગ ધનાશ્રી.—સ્તુતિ ૨૦ મી.

**અંથગી સમાસિમાં સકળ પ્રજા ઈશ્વરે
પાસના કરે છે.**

વિનંતી ધરજો આજ, ભવપતિ. અ ટક.

સકળ પ્રજા મળી સ્તવન કરે છે,

મેહર કરો મેઘરાજ.

ભવપતિ૦

જગત જનોના ભય વિહારી,

પુણું કરો મન કાજ.

ભવપતિ૦

અર્જ પત્રિકા અંતર ધરીને,

દીલની ટાળો દાઝ.

ભવપતિ૦

દૃષ્ટી અમીની વૃષ્ટિ કરીને,

શ્રુષ્ટિ વિષે મહારાજ.

ભવપતિ૦

પશુ પંખી પ્રાણી જનોને,

આપો સકળ કૃપરાજ.

ભવપતિ૦

(૧૬)

જગપતિ જગ જનના પાળક,

રાખો રૈયત તણી લાજ.

ભવપતિ

લક્ષ્મિવર હર દુઃખતાં સર્વે,

ધર નારાયણ વાજ.

ભવપતિ

ગાયન ૨૦ મું.

દોહરો.

મેઘરાયની પ્રાર્થના, રચિધરી અતિશે પ્રેમ.

કર્યું પુસ્તક પુરણ પ્રિતે જેમ 'આવડ્યું' તેમ.

પીંગળ પાઠ પદ્યો નથી, બાણું નહી રસ શાસ્ત્ર;

દોષ ક્ષમા કરશે સહુ, વાંચક સજ્જન સુખાત્ર.

ગુર્જર દેશ વિષે વસુ, રાજનગર મોઝાર;

નારાયણના મિત્ર સહુ ખોલો જ્યજ્ઞકાર.

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ
 ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ
 ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସମ୍ଭବ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 श्री कृष्णार्पणम्

WINTER.

